

Amsterdam, 26 september 2023

Geachte leden van de Tweede Kamer,

'Jongen (16) opgepakt na neersteken 13-jarige'

'Jongens (13 en 15) opgepakt op verdenking van doden man in Amsterdam'

'Verdachten explosie flatwoning Amsterdam-West zijn minderjarig'

'Explosies Zuidoost lijken verband te houden met drillrapvete tussen KSB en FOG.'

Dit zijn vier schokkende krantenkoppen van de afgelopen periode. Maar achter deze krantenkoppen schuilen verhalen van jongeren die geleidelijk afgleden naar het excessieve geweld op onze straten.

De criminaliteit in Amsterdam neemt al een aantal jaren af maar tegelijkertijd zien wij meer jonge gewelddadige daders. Jongeren plegen ernstigere misdaden zoals gewapende overvallen, steekpartijen, doodslag en moord¹. Om hen heen bestaat dikwijls een gewelddadige straatcultuur waarin het rondlopen met messen online wordt verheerlijkt, steekpartijen worden gefilmd en verspreid. Door dit geweld in de stad gaan er jonge levens verloren, de impact op nabestaanden en de omgeving is enorm en langdurig.

Jongerenwerkers vertellen te schrikken van de normalisering van messenbezit en vuurwapenbezit onder jongeren. Ook bij de schrikbarende toename van explosies (recent 14 in één week en 4 in 1 nacht) zijn vaak jongeren betrokken die een klus voor een zware crimineel uitvoeren. De spreiding van wapens vergroot het risico op ernstige escalatie, bijvoorbeeld bij conflicten op scholen of in het uitgaanscircuit. De achtergronden lopen uiteen van ruzies in de relationele sfeer tot steekpartijen tussen rivaliserende groepen of afrekeningen in het zwaar criminele milieu. Zij zijn voor 'gemakkelijk' geld bereid tot het uitvoeren van opdrachten.

Vuurwapenbezit is voor het overgrote deel te relateren aan personen die betrokken zijn bij georganiseerde misdaad. Het is schrikbarend hoe gemakkelijk jongeren aan messen, (omgebouwde) wapens en zwaar vuurwerk kunnen komen. Ook jongeren die niet in zware misdaad zijn verwickeld. Een deel van hen draagt namelijk wapens omdat dit statusverhogend werkt, omdat ze betrokken zijn bij (beginnende) criminaliteit, omdat ze in onderlinge conflicten zijn verwickeld of omdat er sprake is van criminele uitbuiting. Wapenbezit zien we echter ook terug bij jongeren die zich onveilig voelen en naar wapens grijpen om zich te beschermen. Bij veel van de jongeren die betrokken zijn bij gewelddadige incidenten is sprake van (meervoudige) problemen, zij ervaren afstand tot de maatschappij en onveiligheid in hun wijken.

De Amsterdamse aanpak

In Amsterdam heeft het geweld waarbij jongeren verdachte of slachtoffer zijn de hoogste prioriteit. Daartoe werken een groot aantal organisaties samen: politie, justitie, gemeente, zorg- en socialepartners. Ik noem u hier enkele van de programma's:

- Met de 'Driehoek tegen drugscriminaliteit' richten we ons op het maximaal verstoren en ontmantelen van de meest ondermijnende criminele netwerken, machtsstructuren en cruciale

¹ OM jaarbericht 2022, pagina 19

schakels binnen de drugscriminaliteit. We maken waar mogelijk extra capaciteit vrij, zoals voor de opsporing van daders van explosies. Om wapenbezit tegen te gaan worden meldingen die politie ontvangt over vuurwapens - fysiek of online - geprioriteerd, waarop samen met OM de opsporing wordt gestart.

- Een succesvol voorbeeld van het verstoren van criminele netwerken en groepen is de werkwijze rond de drillrapformatie *Zone6*. Deze groep uit Amsterdam Zuidoost is heel populair en volgens justitie actief in het criminele circuit. Kinderen en jongeren dreigen de leden van *Zone6* te willen imiteren en de groep gebruikt haar imago ook om jongeren te werven voor het uitvoeren van criminele activiteiten. In nauwe samenwerking wordt de groep niet alleen strafrechtelijk aangepakt maar, met dank aan intensief overleg, ook onder druk gezet door arbeidsinspectie, reclassering, belastingdienst, etc. Daarmee riskeren de leden niet alleen straf (wat soms helaas statusverhogend werkt) maar ook verlies van geld en sociale status waardoor sociale verbanden kunnen worden ontmanteld en het criminele verdienmodel doorbroken.
- Bij explosies worden, waar mogelijk, bestuurlijke maatregelen ingezet zoals cameratoezicht, gebiedsverboden of het sluiten van panden. Daarmee proberen we herhaling van geweldsincidenten te voorkomen en de leefbaarheid in de buurten terug te brengen. Per 1 juli 2023 geldt er een algemeen messenverbod in de gehele stad, waarmee het niet langer is toegestaan om gebruiksmessen (die niet onder de Wet Wapens en Munitie vallen) in de openbare ruimte te dragen.
- Sinds geruime tijd kent Amsterdam daarnaast de persoonsgerichte aanpak zoals de Top 600 en 'Veilig alternatief' (voorheen de Top 400) voor personen met crimineel gedrag, doorgroeiers in drugscriminaliteit en jongeren die dreigen af te glijden naar misdaad. Dit betekent dat iedereen die ervoor in aanmerking komt een regisseur krijgt toegewezen (bijvoorbeeld van de politie of de reclassering) die intensief met de betrokkene een alternatief pad uitstippelt en deze probeert de behoeden voor recidive en misdaad.
- Sinds een paar jaar kent de stad het programma Schoolveiligheid. Dit betekent dat er in nauwe samenwerking met de scholen wapencontroles kunnen plaatsvinden, scholen hulp en advies krijgen bij ernstige veiligheidsproblematiek. Daarbij hoort ook een Virtual Reality lesprogramma gericht op het tegengaan van wapengeweld en het versterken van vaardigheden op het gebied van conflicthantering.
- In de hele stad is een uitdijend netwerk van Credible Messengers (ADAMAS) actief. Dit zijn jongeren die bekend zijn met de leefwereld van de straat. Zij krijgen een intensief lesprogramma aangeboden en worden getraind om als rolmodel en met hun ervaring kwetsbare jongeren af te houden van een carrière in de criminaliteit, waarbij er veel aandacht is voor wapenbezit en geweld onder jongeren.
- *Rosa* is een programma voor meiden die door misbruik en seksuele uitbuiting in grote problemen zijn gekomen. Zij worden seksueel en crimineel geëxploiteerd, soms komen zij zelf in het criminele circuit terecht (als slachtoffer en als dader) en worden zij dakloos. Met behulp van een toegewezen regisseur wordt hun leven op orde gebracht, krijgen zij hulp en vervangende woonruimte.
- In Amsterdam Zuidoost opereert de Buurtrechtter bij incassozaken, strafzaken, leerplichtzaken en/of familiezaken, waarbij naast de juridische beslissing, het moment van de zitting ook wordt benut om een duurzame oplossing te zoeken voor lastige situaties waarin de betrokkene verkeert. Jongeren die dreigen af te glijden naar het criminele circuit worden geconfronteerd met de gevolgen maar tegelijkertijd wordt bijvoorbeeld de band met school hersteld en een oplossing gezocht voor de

schuldenproblematiek van hun ouders (soms een drijfveer voor het verdienen van crimineel geld). Binnenkort zal ook een buurtrechtbank in Amsterdam Nieuw West worden geopend.

Investeer in jongeren voordat ze een maatschappelijk probleem vormen

Voor Amsterdam is het stoppen van excessief geweld onder jongeren prioriteit. Amsterdam kan dat niet alleen. Ook het Rijk moet meer tegenwicht bieden aan wapengeweld. Dit betekent een aantal zaken:

- De criminele handel in wapens, explosieven en zwaar illegaal vuurwerk verdient veel meer prioriteit, ook in Europees en internationaal verband. Daarbij dient zwaar illegaal vuurwerk, dat nu gebruikt wordt voor explosies, onder de wapenwet te vallen.
- Grote investeringen in politie en de strafrechtsketen zijn onvermijdelijk. De basisteams in de wijken in Amsterdam kampen met een tekort van ong. 340 fte², terwijl deze agenten vaak de oren en ogen van een wijk zijn, zien welke jongeren worden geronseld door criminelen en in een vroeg stadium kunnen ingrijpen.
- Met de 'Preventie met Gezag'-middelen investeert het Rijk repressief en preventief om jongeren uit de (drugsgelateerde) criminaliteit te houden. Duurzame en structurele financiering is hierbij noodzakelijk, net als ruimte voor lokaal maatwerk: wat voor de ene groep jongeren werkt, werkt namelijk voor een andere groep niet.
- In Amsterdam staan ong. 700 jongeren op de wachtlijst voor jeugdzorg. Kwetsbare jongeren wachten veel te lang op hulp en dat maakt hun toekomstperspectief onzeker en de verleiding van slechte invloeden veel groter. Hoe langer we wachten met de juiste hulp, hoe somberder het perspectief wordt voor deze jongeren.

Voorkomen is beter dan genezen. Geweld onder jongeren is een ernstig probleem in Amsterdam. Het maakt onschuldige en soms dodelijke slachtoffers, ontwricht wijken, vernietigt levens van dikwijls kwetsbare jongeren en is een pervers verdienmodel voor zware criminelen. U mag van het lokaal bestuur verwachten dat wij ons tot het uiterste inspannen. Wij rekenen daarbij op uw hulp en steun.

Met vriendelijke groet,

Femke Halsema
(Burgemeester van Amsterdam)

² Zie hiervoor ook de net gepresenteerde positionpaper van de Nationale Politie en de regioburgemeesters: <https://regioburgemeesters.nl/actueel/?id=890>